

פרשת ואתחנן

התנאי לירושת ארץ ישראל- מצוות חברתיות.

לזכרו של ניר הראל

מרק טוויין ביקר בארץ ישראל ב-1867 ואת התרשמותו ממסעותיו בארץ הקודש פרסם בספר The Innocents Abroad. נוסף על זאת, טוויין תמיהה על העובדה שגודלתם של היהודים בעולם הוא יותר מאשר אחוז אחד מן הגזע האנושי. ומתוך כך ראוי היה שבקושי נשמע על היהודי. אבל גורס טוויין:

שומעים עליו היטב, שומעים עליו מאז ומעולם. הוא הבולט ביותר על כוכב לכת זה. חשיבותו המסחרית אינה עומדת ביחס לנפחו המצומק. תרומתו לרשימה העולמית של שמות גדולי ספרות, מדע, אמנות, מוסיקה, רפואה ופיננסים, היא מעבר לכל פרופורציה לחולשת כמות מספרו. מלחמתו בעולם בכל הדורות היא מלחמה נפלאה והוא נלחם תמיד כשידיו קשורות לו מאחור.

המצרים, הבבלים והפרסים עלו ומלאו את העולם בשאון הדר ויפעה, עד שהועם הזוהר והם שקעו ועברו מן העולם. יוונים והרומאים הלכו בעקבותיהם. עוררו רעש עצום-ונעלמו. עמים אחרים הופיעו, נשאו ברמה את לפידם לזמן מה, אך הוא נשרף באש של עצמו, ועתה הם יושבים בצל, או אבדו בכלל. היהודי ראה את כולם, היכה את כולם, והוא היום מה שהיה מאז. אינו מראה סימני שקיעה, לא תשישות של זקנה, אין האטה בכישוריו וערנותו לא קהתה. כולם בני תמותה בעולם, מלבד היהודים. כל הכוחות חולפים — אך הוא נשאר. מה סוד צחיותו?

(מארק טוויין; Mark Twain; 30 בנובמבר 1835 - 21 באפריל 1910)

במטרה לתת איזה שהוא מענה לתמיהתו של מר טוויין נפנה אל הנאמר בפרשתנו "ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר ה' אלהי אבותיכם נתן לכם".

הפניה אל העם היא לשמוע אל החוקים ואל המשפטים, וזו פניה אל עם שהולך להיכנס לארץ. אחד התנאים שבהם אתם כיחידים תוכלו להתקיים כעם הוא לשמוע את החוקים ואל המשפטים "למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ".

שאלתי את מורי פרופ' שלום רוזנברג מה ההבדל בין המוסר הקנטיאני לבן המוסר היהודי? רוזנברג כהרגלו ענה בסבלנות רבה. על פי רוזנברג המוסר היהודי יש בו שלוש קומות. רבי עקיבא הצביע על הקומה הראשונה כשקבע שהכלל הגדול במוסר הוא "וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ".

כְּמוֹךָ !!

עיקרו של המוסר מצוי ביכולת האדם לצאת ממקומו הסובייקטיבי ולשים עצמו במקומו של האחר. חברה שעסוקה בזכויות הפרט, אדם המרוכז בסובייקט הופכת בסופו של יום לפרט בודד ומפורד. נמצאנו למדים איפה שהמוסר היהודי מתגלה באמצעות החוקים והמצוות. לאמור היכולת של האדם הסובייקט לצאת מעצמו, להרפות בחיפוש זכויותיו ולהיות במקומו של האחר תוך כדי חיפוש אחר חובותיו כלפי החברה. לכן משה רבנו מבאר את התורה הזאת, לפני הכניסה לארץ ישראל. אם חס וחלילה העם אינו ממלא חובה ודרישה בסיסית זאת, אזי אין כל ייחודיות לעם הזה ואין כל בעלות על הארץ הזאת.

ההיסטוריה לימדה את עמנו שכאשר המצב מבחינה חברתית הוא בחינת "משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים: כספך היה לסיגים סבאך מהול במים: שריך סוררים וחברי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם". מייד החורבן מופיע. לכן חזרותיו הרבות של משה באות ללמדנו את הקשר הישיר, התלותי, המחייב וההכרחי בין התורה ומצוותיה לבין ארץ ישראל.

אני זוכר, שבאחד הנסיעות שלי לארצות הברית, הזדמן לי לקחת מונית בשיקגו. תוך כדי הנסיעה, הנהג ששם לב שמשוהו מוזר אצלי, אדם, שחום עור חובש כיפה. שאלני מהיכן אני? עניתי לו: מארץ ישראל ואני יהודי. הוא היה מאוד מופתע, לאחר ההלם הוא אמר שקיימת אצלו הערכה יוצאת דופן כלפי העם היהודי. הערכה זאת היא נגזרת של התנהגותו הסולידרית של העם היהודי. היהודים דואגים אחד לשני, יהא המקום אשר יהיה, בכל מקום היהודים עוזרים אחד לשני. הוא אמר "אני אמריקאי אם אלך למדינה אחרת אף אחד לא יפתח לי את דלת ביתו, סתם כך. אצל היהודים זה מתרחש"

לסכום החוקים והמשפטים הבאים לידי ביטוי, דווקא במצוות החברתיות הן מה שהופכים, תורה זאת, לייחודית ביותר לעם היהודי. 'ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' (דב' ד', ו), שתוצאות שמירת החוקים היא בכח הסולידריות, חיי היצירה ואחריות אישית ולאומית. ניר ז"ל היה הבן של העם הזה ששומר חוקים ומשפטים, אמנם במשמעותו של המוסר היהודי על פי רוזנברג שעיקרו של המוסר מצוי ביכולת האדם לצאת ממקומו הסובייקטיבי ולשים עצמו במקומו של האחר. מדינת ישראל. נאמר במגילת העצמאות "תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי... " (מגילת העצמאות).

שבת שלום

שרון שלום
רב קהילת קדושי ישראל